

перебування, історичними постатями європейського рівня, зокрема Григорія Сковороди, сучасними надбаннями культури, що сприяє інтересу до держави та налагодження міжнаціональних взаємин, позитивному іміджу України у світі.

Список використаних джерел:

1. Коскін В. Дмитро Шупта: мусимо вилікуватися від хаосу // Шупта Д. Р. Бібліографічний покажчик. Одеса, 2018. 141 с. http://catalog.odnb.odessa.ua/ONNB_ec/NashiVid/sPersonalii/381422.pdf
2. Сковорода Г. Твори : у 2 т. Т. 2 : Трактати. Діалоги. Притчі. Переклади. Листи.К. : АТ «Обереги», 1994. – (Гарвард. Б-ка давнього укр. письменства). 480 с.
3. <https://uain.press/blogs/yak-ukrayinska-lyalka-pidkoryla-frantsuzke-misto-1133671>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-279-4-80>

Бурнос Є. Ю.

*старший викладач кафедри мовної підготовки іноземних громадян,
Сумський державний університет*

ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНІ ЗНАННЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ

Сучасна концепція мовної освіти акцентує увагу на необхідності ознайомлення з культурою країни, мова якої вивчається, в процесі викладання будь-якої мови як іноземної, що актуалізує проблему використання лінгвокраїнознавчих матеріалів у процесі навчання української мови як іноземної. Акумулюючи в собі всі вияви буття етносу, мова є невичерпним джерелом інформації про історію, звичаї, традиції, матеріальної культури й духовного життя нації. Пізнання іноземним студентом мови як феномена національної культури сприяє формуванню соціолінгвістичної компетенції – здатності користуватися мовними формами, доцільними в певному соціолінгвістичному контексті, відповідно, дає можливість адекватної взаємодії та взаєморозуміння людей в умовах іншомовної культури.

Через відсутність знань соціокультурного фону тієї країни, мова якої вивчається, неможливо сформувати комунікативну компетенцію мовця,

необхідному йому для міжкультурної комунікації. Засвоєння фонових знань відповідно до стандартів навчання актуалізує проблему оптимізації та інтенсифікації процесу підготовки іноземних студентів у вищих навчальних закладах України. Серед умов, які забезпечують інтенсивне засвоєння української мови як іноземної, є, перш за все, дотримання принципів полікультурного підходу.

Знання мовних одиниць із національно-культурним компонентом семантики, розвиває здатність сприймати українську мову в її культуроносній функції, сприяє залученню до діалогу культур, усвідомленню сутності мовних явищ, ролі мовних одиниць у комунікативних процесах. Опанування іноземними студентами норм і цінностей, традицій і звичаїв, властивих культурі українського народу, позитивно впливає на формування особистісних якостей поведінки, естетичної культури, культури усного і писемного мовлення, необхідних для продуктивного спілкування у міжкультурному середовищі.

Вивчаючи українська мову, іноземні студенти знайомляться з її фонетичною системою, основними граматичними явищами, отримують необхідний для спілкування словниковий запас. На наш погляд, курс «Української мови як іноземної» повинен будуватися на принципах активної комунікативності і краєзнавчої інформативності. З огляду на це важливе значення у словнику студента має лексика з національно-культурним змістом, яка сприяє пізнанню української мовної картини світу.

Лексика з національно-культурним змістом становить важливу частину словникового запасу іноземних студентів, тому на заняттях з української мови як іноземної викладачам варто приділяти більше уваги текстам і завданням, що містять одиниці з національно-культурною семантикою. У вітчизняному лінгводидактичному та науковому матеріалі, програмному і навчальному забезпеченні, на наш погляд, недостатньо приділено уваги методичним аспектам адаптаційних процесів, зокрема мовленнєво-культурній адаптації іноземних студентів до україномовного культурно-освітнього середовища. Також треба зазначити, що потрібно підготувати комплексний лінгвокраїнознавчий словник для іноземних студентів, в якому були б представлені усі тематичні групи найменувань.

Успішний обмін усною та писемною інформацією, тобто адекватне спілкування і навіть навчально-мовленнєве спілкування, неможливі без знань і умінь у галузі культури. Не можна правильно говорити українською й адекватно розуміти українців, не засвоюючи українську культуру, минуле та сучасність носіїв мови. Для того, щоб продуктивно користуватися українською мовою необхідно розуміти і знати її динамічне переплетення з процесами соціального розвитку, побуту,

діями українського народу. Тут, з одного боку, мова є засобом пізнання національної культури, з іншого – національна культура розглядається як обов'язкова умова адекватного, повного оволодіння іноземною (українською) мовою.

Проблеми відбору навчального лінгвокраїнознавчого матеріалу на заняттях з української мови як іноземної пов'язані з наявністю в українській мові величезної кількості безеквівалентних і фонових слів, які розкривають своєрідність української національної культури, географічних назв, власних імен, назв національного одягу, страв, посуду тощо. Необхідно вже на початковому етапі навчання використовувати національно-культурний шар української лексики, без якої неможлива навчально-пізнавальна діяльність студентів із засвоєння духовних цінностей української культури.

Метою вивчення лінгвокраїнознавчої тематики на заняттях з української мови як іноземної є подолання труднощів сприйняття іноземними студентами специфічних для українського середовища, української культури явищ, щоб слова (наприклад, галушки, борщ, квас, козак, вишиванка, колядки, рушник тощо) викликали в їхній свідомості певні образи, емоції, асоціації, щоб студенти могли використовувати набуті знання, навички й уміння для спілкування. Під час відбору мовленнєвих одиниць для кожного етапу навчання необхідно брати до уваги не тільки комунікативні потреби, а й професійні інтереси, соціальні ролі, які виконують студенти в навчально-професійній сфері спілкування. Така робота має на меті попередження типових помилок у використанні вербальних або невербальних засобів спілкування і правил повсякденної поведінки (наприклад, калькування вербальної одиниці рідної мови українською, створення штучних мовних конструкцій, сприймання й оцінка правил повсякденної поведінки іншого народу відповідно до культурних традицій свого народу). Треба зауважити, що використання лінгвокраїнознавчої інформації в навчальному процесі забезпечує підвищення пізнавальної активності студентів, розширює їхні комунікативні можливості, створює позитивну мотивацію вивчення мови, дає стимул для самостійної роботи, допомагає вирішенню виховних завдань, сприяє адаптації студентів до нового соціально-культурного середовища.

Практичні заняття з лінгвокраїнознавства орієнтовані на розвиток та засвоєння основних навичок, а саме: читання, говоріння, письмо та аудіювання та організовані відповідно до конкретних цілей. Із найменуванням з культурологічним компонентом студенти ознайомлюються під час читання спеціально дібраних текстів, діалогів, завдань, створення комунікативних ситуацій, виконання рольових ігор.

Вивчення цієї лексики необхідно продовжити у процесі поглиблення знань про українську мову та культуру.

На заняттях важливим також є зв'язок мови і національної культури (національний костюм, деталі поведінки, етикет, жести, дотримання проведення обрядів, звичаїв), що засвідчують належність людини до певної нації. Застосування у процесі викладання української мови як іноземної матеріалів з лінгвокраїнознавства допомагає іноземним студентам адаптуватися в українському середовищі. Основним засобом подання лінгвокраїнознавчої інформації є текст. Тексти обираються на основі комунікативних потреб студентів, їхніх пізнавальних інтересів і виховних завдань навчання. У текстах також можна познайомитися з досягненнями української науки та культури, прочитати про визначних людей України. Текст розглядається як одна з важливих форм комунікації, яка є механізмом становлення індивіда як соціальної особистості. Дуже важливо підбирати літературу для іноземних студентів, оскільки використання лінгвокраїнознавчих матеріалів стимулює мотивацію студентів, формує й підтримує інтерес до вивчення іноземної мови. До лінгвокраїнознавчого матеріалу належать: автентичні тексти (уривки з художньої прози, статті з журналів та газет), автентичні діалоги, вірші, пісні. Використання лінгвокраїнознавчих прийомів у викладанні української мови як іноземної передбачає оволодіння студентами знаннями про культуру, історію, реалії та традиції країни; залучення до діалогу культур (іншомовної та рідної); усвідомлення суті явищ української мови та їх порівняння з рідною мовою; уміння вчитися (працювати з книгою, підручником, довідковою літературою, словниками тощо).

Для стимуляції пізнавальної діяльності іноземців, які вивчають українську мову, потрібно активізувати діяльність студентів, тобто не просто використовувати різноманітність методів, прийомів та засобів навчання, а одночасно поєднувати традиційні (пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, метод проблемного викладу, частково-пошуковий, дослідницький методи) та інноваційні навчальні технології (інтерактивні методи викладання, метод проєктів, рольові ігри, використання технічних засобів навчання). Таким чином, щоб зробити традиційні заняття цікавими, підвищити ефективність навчального процесу і рівень знань слухачів, варто використовувати на заняттях з української мови як іноземної інноваційні методи. На такому занятті спираємося на традиційну структуру – сприймання нового матеріалу, засвоєння, осмислення, узагальнення, – але використовуємо незвичайні форми. Активно вводити в процес вивчення мови різноманітні аудіо матеріали, що репрезентують певну комунікативну ситуацію, записи спонтанного

мовлення, відеозаписи та радіо записи (наприклад, новини, уривки фільмів тощо). На заняттях також можна використовувати інтерактивні методи викладання: «Незакінчені речення», «Мозковий штурм», «Вилучити зайве», «Роз'єднай слова», «Дешифрувальник», «Алітерація імені» (особливо ефективно використовувати цей метод при організації знайомства групи або при вивченні теми «Зовнішність і характер людини»), «Завершити фразу», «Комплімент», «Прогноз погоди» та інші.

Важливо також заохочувати іноземців читати книги, журнали та газети, переглядати телепередачі, документальні та художні фільми українською мовою, що сприятиме розширенню світогляду студентів, їх обізнаності в усіх сферах життєдіяльності людини.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-279-4-81>

Васецька Л. І.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
керівник Центру підготовки іноземних громадян,
Запорізький державний медичний університет*

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ ЯК ВАЖЛИВИЙ АСПЕКТ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ІНОЗЕМЦІВ НА ДОВУЗІВСЬКОМУ ЕТАПІ ПІДГОТОВКИ

Навчання іноземців нерідної мови невід'ємно від оволодіння культурою, знайомством зі сторінками історії та соціальними реаліями відповідної країни. Так, згідно з Загальноєвропейськими Рекомендаціями одне з основних завдань навчання іноземної мови є формування соціокультурної компетенції. Сформованість соціокультурної компетенції у іноземних слухачів забезпечує їм здатність вступати в комунікацію з людьми іншої культури. Під час міжкультурного спілкування здійснюється інформаційний обмін та проявляється національна ментальність тієї чи іншої етнічної групи комунікантів. Тому є природним, що у іноземців виникає потреба оволодіти не тільки навичками професійної чи побутової комунікації, а й вміннями міжкультурного спілкування.

При навчанні міжкультурної комунікації враховуються співвідносність національного та інтернаціонального у культурному полі та в образному ряду зіставлених мов, загальнолюдські та власне національні моральні цінності, які актуалізуються або навпаки